

Neki Pavlovi soteriološki pojmovi u Šarićevom prijevodu Novog zavjeta

Karlo VIŠATICKI*

Sažetak

Ivan Evanđelist Šarić bio je sarajevski nadbiskup i kao takav je između ostaloga preveo Sveto pismo najprije Starog, a onda i Novog zavjeta. Kod prevođenja Šarić se služi grčkim originalom, upotrebljava Vulgatu, ali isto tako, kako se čini, i neke moderne prijevode iz svoga vremena iz njemačkoga govornog područja.

Autor u ovom članku selektivno analizira neke termine iz Pavlove soteriologije, i to na temelju sedam Pavlovih poslanica, ne ulazeći u pavlovske poslanice odnosno u druge dijelove Novog zavjeta. Radi se o tri semantička polja: σωτηρια, απολυρωσις i δικαιοσυνη. Daje se pregled tekstova gdje se pojedini termin/termini pojavljuju, Vulgatin ekvivalent te Šarićev prijevod. Najčešće Pavao upotrebljava pojam δικαιοσυνη (prema autoru ukupno 44x), što Šarić prevodi s pravda, opravdanje. Termin απολυρωσις, kod Šarića preveden kao otkup, otkupljenje Pavao upotrebljava svega 3x, dok se termin σωτηρη (što Šarić prevodi sa Spasitelj) pojavljuje samo jednom.

Dr. Ivan Evanđelist Šarić bio je vrhbosanski nadbiskup od 1922. do 1960. U Sarajevu je boravio do 1945. kada emigrira najprije u Austriju, a onda u Španjolsku. Umro je u Madridu 1960. U Sarajevu je počeo vrlo zahtjevan posao prijevoda Svetog pisma s originalnih jezika, hebrejskog i grčkog na hrvatski. Tako se god. 1941. u Sarajevu pojavljuje njegov prvi svezak *Povijesne knjige*¹, a godinu dana kasnije izlazi drugi svezak *Poučne i proročke knjige*² te iste godine *Novi zavjet*³, kao treći svezak. U predgovoru *Novom zavjetu*⁴ Šarić piše: *Rado sam se dao na taj posao, jer sam se puno oduševio za nj kao suradnik nadbiskupa Stadlera, kad je on prevodio i tumačio Evanđelja i Djela Apostolska.... A prevodio sam i Novi zavjet po*

* Dr. sc. Karlo Višaticki, Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet, Teologija u Đakovu.

1 *Stari Zavjet iz izvornoga teksta preveo i bilješke priredio Dr. Ivan Evanđelist Šarić nadbiskup vrhbosanski svezak I. Povijesne knjige*, izdala »Akademija Regina Apostolorum«, Sarajevo 1941.

2 *Stari Zavjet iz izvornoga teksta preveo i bilješke priredio Dr. Ivan Evanđelist Šarić nadbiskup vrhbosanski svezak II. Poučne i proročke knjige*, izdala »Akademija Regina Apostolorum«, Sarajevo 1942.

3 *Novi Zavjet iz izvornoga teksta preveo i bilješke priredio Dr. Ivan Evanđelist Šarić, nadbiskup vrhbosanski*, izdala »Akademija Regina Apostolorum«, Sarajevo 1942.

4 Nav. dj. str. 5.

istoj osnovi, koju sam zasnovao, kad sam uzeo prevoditi Stari Zavjet. Držao sam se propisa sv. Crkve, prevodio sam vjerno po izvornom tekstu oponašajući njegovu osebnuju melodiku i ritmiku, i obazirući se na latinski prijevod Vulgate, kako se to vidi iz bilježaka, a i pomnjivo čuvajući jaki duh čistoga i jasnoga hrvatskog jezika.

Poslije rata nadbiskup Šarić odlazi u izbjeglištvo, ali nastavlja raditi na svom djelu. Tako se u Madridu pojavljuje *Drugo popravljeno izdanje*⁵ Starog zavjeta u kojem Šarić usavršava svoje prvo izdanje. *Novo izdanje je popunjeno suvremenijim mišljenjima i tumačenjem, što je samo usavršilo prvo izdanje... tako pratim s istim osjećajima ovo drugo izdanje, koje konačno ulazi u tisak poslije tri godine borbe, rada i otklanjanja najtežih poteškoća*⁶. U istom svesku *Drugog popravljenog izdanja* Šarić objavljuje *Treće popravljeno izdanje Novog Zavjeta*⁷. Nekoliko godina kasnije objavljeno je četvrto izdanje Šarićeva Novog zavjeta⁸. U predgovoru ovog izdanja nakladnik piše: *Ovo Sv. Pismo nepromijenjeno je izdanje naklade Osvit. Razlika je, što je gosp. Luka Brajnović bio izdao Stari i Novi Zavjet, a Hrvatski Caritas izdaje čitavi Novi Zavjet, uz neke manje jezične ispravke*⁹.

Ovaj je prilog pokušaj analize Šarićeva prijevoda Pavlova teološkog rječnika, točnije rečeno soteriološke terminologije koju upotrebljava prevodeći Pavlove poslanice. Kako on to sam kaže, služi se originalom, tj. grčkim tekstom¹⁰, ali isto tako upotrebljava Vulgatin¹¹ tekst.

Uvodno je potrebno reći, premda je općenito prihvaćeno, da se radi o Pavlovim poslanicama¹², a nekada je zbog sličnosti i blizine teološke misle potrebno uzeti u obzir i »pavlovske«¹³ poslanice.

Radi se dakle o analizi pojmova iz tri semantička polja:

1. σωτηρια, σωζω, σωτηρ
2. απολυτρωσις
3. δικαιοσυνη, δικαιος, δικαιοω, δικαιομα, δικαιως, δικαιοωσις

5 *Sveto Pismo Staroga i Novoga zavjeta preveo dr. Ivan Evandelist Šarić, drugo popravljeno izdanje*, Osvit, Madrid 1959.

6 Uvod u *Drugo popravljeno izdanje* str. 5–6.

7 Str. 1397–1776.

8 *Sveto Pismo Novoga Zavjeta preveo Dr. Ivan Evandelist Šarić nadbiskup vrhbosanski, četvrto izdanje*, Naklada »Caritas Croata« u Austriji, Salzburg 1966.

9 U Predgovoru str. 4.

10 Kao temelj upotrebljava se trenutno grčki tekst Novog zavjeta (Nestle — Aland, 26. izdanje).

11 *Biblia sacra iuxta Vulgatam versionem II, Proverbia–Apocalipsis. Appendix*. Aduvantibus Bonifatio Fischer OSB, Iohanne Gribomont OSB, H. F. D. Sparks, W. Thiele recensuit et brevi apparatu instruxit Robertus Weber OSB, editio altera emendata, Württembergische Bibelanstalt Stuttgart, 1975.

12 Usp. najnoviji članak na hrvatskom: Zovkić, Mato, *Pavlov doživljaj pred Damaskom, izvor osobne vjere u Krista i apostolske službe, Vrhbosnensia*, VI(2002) str. 269–311, ovdje bilješka 1 str. 270: *I Solunjanima, Galaćanima, Prva Korinćanima, Druga Korinćanima, Filipljanima, Rimljanima i Filemonu*.

13 Usp. Zovkić, Mato, isto, bilješka 2, str. 270: *Druga Solunjanima, Kološanima, Efežanima, Prva Timoteju, Druga Timoteju, Titu i Hebrejima*.

1.1. σωτηρια

1.1.1. Rim 1,16: δυναμις γαρ θεου εστιν εις σωτηριαν παντι τω πιστευοντι, što Vulgata prevodi s *virtus enim Dei est in salutem omni credenti*, a Šarić prevodi: *jer je sila Božja na spasenje svakome, koji vjeruje*¹⁴.

1.1.2. Rim 10,1: η δεησις προς τον θεον υπερ αυτων εις σωτηριαν, Vulgata prevodi: *obsecratio ad Deum fit pro illis in salutem*, Šarić ima: *molitva k Bogu za spasenje njihovo*¹⁵.

1.1.3. Rim 10,10: στοματι δε ομολογεται εις σωτηριαν,; ζυλγατα μια *ore autem confessio fit in salutem*, a Šarić prevodi: *a ustima se priznaje za spasenje*¹⁶.

1.1.4. Rim 11,11: τω αυτων παραπτωματι η σωτηρια τοις εθνεσιν, Vulgata ima *illorum delictu salus gentibus*, a Šarić prevodi: *njihovim padom postade spasenje neznabošcima*¹⁷.

1.1.5. Rim 13,11: νυν γαρ εγγυτερον ημων η σωτηρια, Vulgata ima *nun enim propior es nostra salus*, a Šarić prevodi: *jer je sad bliže naše spasenje*¹⁸.

1.1.6. 2 Kor 1,6: ειτε δε θλιβομεθα υπερ της υμων παρακλησεος και σωτηριας¹⁹, Vulgata ima *sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute*, a Šarić prevodi: *Ako li smo u nevolji, za vašu je utjehu i spasenje*²⁰.

1.1.7. 2 Kor 6,2a: εν ημερα σωτεριας εβηθησα σοι²¹, a Vulgata donosi *et in die salutis adiuvavi te*, što Šarić prevodi: *i u dan spasenje pomogoh ti*²².

1.1.8. 2 Kor 6,2b: ιδου νυν ημερα σωτεριας, što Vulgata prevodi *ecce nunc dies salutis*, a Šarić ima *Evo sad je »Dan spasenja!«*²³

1.1.9. 2 Kor 7,10: η γαρ κατα θεον λυπη μετανοιαν εις σωτηριαν αμεταμελητον εργαζεται, što Vulgata prevodi: *quae enim secundum Deum tristitia est pae-*

14 Tako ima prvo Šarićevo izdanje. Treće (madridsko) i četvrto izdanje imaju: *Božja je sila na spasenje, svakome koji vjeruje*.

15 U prvom izdanju, dok treće i četvrto imaju: *molitva k Bogu za njihovo spasenje*.

16 Nepromijenjeno i u trećem i u četvrtom izdanju.

17 Tako i u trećem i u četvrtom izdanju.

18 Nepromijenjeno i u trećem i u četvrtom izdanju.

19 Ovaj tekst donosi Nestle — Aland.

20 U podužoj fusnoti u prvom izdanju Šarić donosi objašnjenje: »Vulgata prevodi: *Ako li mi trpimo nevolju, za vašu je opomenu i spasenje, ili ako smo utješeni, za vašu je utjehu, ili ako smo obodreni, za vašu je opomenu i spasenje, koje čini da strpljivo podnosite iste patnje, što ih i mi podnosimo (Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute, sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute, quae operatur tolerantiam earundem passionum, quas et nos patimur)*. Šarić ovdje ima drugačiji tekst kao *Vorlage*. Nestle–Aland donosi u kritičkom aparatu rukopise, odnosno razlike.

Treće i četvrto Šarićevo izdanje ne donose ovu fusnotu.

21 Ovo je citat iz Iz 49, 8: ביום ישועה עורתיך.

22 Tekst je nepromijenjen i u trećem i u četvrtom izdanju.

23 Jednako u trećem i četvrtom izdanju.

nitentiam in salutem stabilem operatur, a Šarić prevodi: *Jer žalost koja je po Bogu, rada stalno spasonosno pokajanje*²⁴.

1.1.10. Fil 1,19: *τουτο μοι αποβησεται εις σωτηριαν*, Vulgata ima *hoc mihi proveniet in salutem*, a Šarić prevodi: *jer će mi ovo izaći na spasenje*²⁵.

1.1.11. Fil 1,28: *ητις εστιν αυτοις ενδειξις απωλειας υμων δε σωτεριας*, Vulgata ima *quae est illis causa perditionis vobis autem salutis*, a Šarić prevodi: *jer je to za njih znak propasti, a za vas spasenja*²⁶.

1.1.12. Fil 2,12: *μετα φοβου και τρομου την εαυτων σωτηριαν κατεργαζεσθε*, Vulgata ima *cum metu et tremore vestram salutem operamini*, a Šarić prevodi: *radite o spasenju svome sa strahom i drhtanjem*²⁷.

1.1.13. 1 Sol 5,8: *ενδυσουμενοι θωρακα πιστεωσ και αγαπης και περικεφαλαιαν ελπιδα σωτεριας*, Vulgata ima *induti lorica[m] fidei et caritatis et galeam spem salutis*, a Šarić prevodi: *obučeni u oklop vjere i ljubavi i s kacigom nade spasenja*²⁸.

1.1.14. 1 Sol 5,9: *οτι ουκ εθετο ημασ ο θεοσ εις οργην αλλα εις περιποιτησιν σωτεριας*, Vulgata ima *quoniam non posuit nos Deus in iram sed in acquisitionem salutis*, a Šarić prevodi: *Jer nas Bog ne postavi za gnjev, nego da stečemo spasenje*²⁹.

1.2. σωζω

1.2.1. Rim 5,9: *πολλω ουν μαλλον δικαιωθεντες νυν εν τω αιματι αυτου σωθησομεθα δι αυτου απο της οργης*, Vulgata ima *multo igitur magis iustificati nun in sanguine ipsius salvi erimus ab ira per ipsum*, a Šarić prevodi: *Mного ćemo dakle većma biti po njemu spašeni od gnjeva, kad smo sad opravdani krvlju njegovom*³⁰.

1.2.2. Rim 5,10: *πολλω μαλλον καταλλαγεντες σωθεσομηθα εν τη ζωη αυτου*, Vulgata ima *multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius*, a Šarić prevodi: *mного ćemo se većma kao pomireni spasiti u životu njegovu*³¹.

24 Nepromijenjeno i u trećem i u četvrtom izdanju.

25 U trećem i četvrtom izdanju nepromijenjeno.

26 Tako i u trećem i u četvrtom izdanju. U prvom izdanju Šarić komentira ovaj redak: *Jaka sloga i jednostupnost vjernika od Boga je dan znak, da protivnici propadaju u vječnu propast, a vjernici da se spasavaju*. Ova je bilješka u kasnijim izdanjima ispuštena.

27 Treće i četvrto izdanje imaju malo izmijenjeni red riječi: *radite o svome spasenju sa strahom i drhtanjem*.

28 Tako u prvom, trećem i četvrtom izdanju.

29 Nepromijenjeno u trećem i četvrtom izdanju.

30 Treće i četvrto izdanje imaju malo promijenjen red riječi: *Mного ćemo dakle većma biti po njemu spašeni od gnjeva, kad smo sad opravdani njegovom krvlju*.

31 Prvo Šarićevo izdanje slijedi u redu riječi grčki izvornik: *u životu njegovu*, dok treće i četvrto slijede u istom izrazu Vulgatu: *u njegovu životu!*

1.2.3. Rim 8,24: τη γαρ ελπιδι εσωθημεν, Vulgata ima *spe enim salvi facti sumus*, a Šarić prevodi: *Jer se nadom spasismo*³².

1.2.4. Rim 9,27: τα υπολειμμα σωθησεται, Vulgata ima *reliquiae salvae fient*, što Šarić prevodi: *samo će se ostatak spasiti*³³.

1.2.5. Rim 10,9³⁴: οτι εαν ομολογησης εν τω στοματι σου κυριον Ιησουν και πιστευσες εν τη καρδια σου οτι ο θεος αυτον ηγειρεν εκ νεκρων σωθηση, Vulgata ima *quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum et in corde tuo credideris quod Deus illum excitavit ex mortuis salvus eris*, a Šarić prevodi: *Jer ako priznaješ ustima svojim, da je Isus Gospodin, i vjeruješ u srcu svojem, da ga je Bog uskrisio od mrtvih, bit će(sic!) spašen*³⁵.

1.2.6. Rim 10,13: πας γαρ ος αν επικαλεσηται το ονομα κυριου σωθησεται³⁶, Vulgata ima *omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini salvus erit*, a Šarić prevodi: *Jer »kojigod bude zazivao ime Gospodnje spasit će se«*³⁷.

1.2.7. Rim 11,14: ει πως παραζηλωσω μου την σαρκα και σωσω τινας εξ αυτων, Vulgata ima *si quo modo ad aemulandum provocem carnem meam et salvos faciam aliquos ex illis*, a Šarić prevodi: *Ne bih li kako izazvao na natjecanje svoje suplemenike i spasio nekoje od njih*³⁸.

1.2.8. Rim 11,26: και ουτως πας Ισραηλ σωθησεται, Vulgata ima *et sic omnis Ishrael salvus fiet*, a Šarić prevodi: *I tako će se spasiti sav Izrael*³⁹.

1.2.9. 1 Kor 1,18: ο λογος γαρ ο του σταυρου τοις μεν απολλυμενοις μορια εστιν τοις δε σωζωμενοις ημιν δυναμις θεου εστιν, Vulgata ima *verbum autem crucis pereuntibus quidem stultitia est his autem qui salvi fiunt id est nobis virtus dei est*, a Šarić prevodi: *Jer je riječ o križu ludost onima, koji propadaju, a nama, koji se spasavamo, sila Božja*⁴⁰.

32 Šarić prevodi grčki pasivni aorist, odnosno Vulgatin pasiv aktivno, odnosno reflektivno. Jednako u trećem i četvrtom izdanju. Moguće je da Šarić ovdje koristi njemački prijevod koji glasi: *Denn durch Hoffnung wurden wir selig* (usp. *Die Heilige Schrift des Alten und Neuen Testamentes. Aus der Vulgata mit Bezug auf den Grundtext übersetzt von Dr. Joseph Franz von Allioli, Dinglingen (Baden), 1926.*

33 Tako imaju i treće i četvrto izdanje. Radi se o tekstu Iz 10, 22 בּוֹרְאֵי יְשׁוּבָה, LXX ima το καταλειμμα αυτων σωθησεται.

34 Ovaj je Pavlov redak posebno važan jer u njemu nalazimo dva Pavlova važna teološka pojma: πιστευω i σωζω.

35 U prvom izdanju Šarić slijedi grčki tekst i Vulgatu — *ustima svojim*, treće i četvrto izdanje mijenjaju red riječi: *svojim ustima*.

36 Citat iz JI 3, 5 prema LXX: και εσται πας ος αν επικαλεσεται το ονομα κυριω σωθησεται.

37 U fusnoti prvog izdanja Šarić navodi citate: JI 2, 32, s tim što je to prema Vulgati, jer tekst LXX ima drugačije numeriranje redaka i stavlja ovaj tekst na mjesto JI 3, 5. Šarić ovdje očito slijedi Vulgatu. Isti raspored redaka kao u Vulgati nalazimo u izdanju Alliolija (vidi gore bilješka 32), s tim što on navodi dvostruke oznake (Vulgate i MT). Treće i četvrto izdanje ispuštaju ovu fusnotu.

38 Tako u prvom izdanju. Treće i četvrto izdanje nepromijenjeno.

39 U prvom, trećem i četvrtom izdanju tekst nepromijenjen. U prvom izdanju Šarić dodaje fusnotu za rr. 26–27: »Sav Izrael«, tj. *moralna cjelina, a ne svaki pojedinac. Iz 59, 20sl.; 27, 9.*

40 Tako prvo Šarićevo izdanje. U trećem i četvrtom je malo izmijenjen red riječi: *Jer je riječ o križu ludost onima koji propadaju, a nama je, koji se spasavamo, Božja sila.*

1.2.10. 1 Kor 1,21: ευδοκησεν ο θεος δια της μωριας του κηρυγματος σωσαι τους πιστευοντας, Vulgata ima *placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes*, a Šarić prevodi: *bila je Božja volja, da ludošću propovijedanja spasi one, koji vjeruju*⁴¹.

1.2.11. 1 Kor 3,15: αυτος δε σωθησεται ουτως δε ως δια πυρος, Vulgata ima *ipse autem salvus erit sic tamen quasi per ignem*, a Šarić prevodi: *a sam će se spasiti ali tako kao kroz oganj*⁴².

1.2.12. 1 Kor 5,5: ινα το μνευμα σωθη εν τη ημερα του κυριου, Vulgata ima *ut spiritus salvus sit in die Domini Iesu*, a Šarić prevodi: *da se Duh spasi u dan Gospodina (Isusa Krista)*⁴³.

1.2.13. 1 Kor 7,16: τι γαρ οιδας γυναι ει τον ανδρα σωσεις η τι οιδας ανερ ει την γυναικα σωσεις, Vulgata ima *unde enim scis mulier si virum salvum facies aut unde scis vir si mulierem salvam facies*, a Šarić prevodi: *Jer odakle znaš, ženo, da li ćeš spasiti mužu? Ili odakle znaš mužu, da li ćeš spasiti ženu*⁴⁴.

1.2.14. 1 Kor 9,22: τοις πασιν γεγωνα παντα ινα παντως τινας σωσω, Vulgata ima *omnibus omnia factus sum ut omnes facerem salvos*, a Šarić prevodi: *svima sam bio sve, da svakako nekoje spasim*⁴⁵.

1.2.15. 1 Kor 10,33 καθως καγω παντα πασιν αρεσκω μη ζητων το εμαυτου συμφορον αλλα το των πολλων ινα σωθωσιν, Vulgata ima *sicut et ego per omnia omnibus placeo non quaerens quod mihi utile est sed quod multis ut salvi fiant*, a Šarić prevodi: *Kao što i ja u svemu svima ugađam, ne tražeći svoje koristi, nego mnogih da se spase*⁴⁶.

1.2.16. 1 Kor 15,2: δι ου και σωζεσθε Vulgata ima *per quod et salvamini*, a Šarić prevodi *Po kojemu se i spasavate*⁴⁷.

1.2.17. 2 Kor 2,15: οτι Χριστου ευωδια εσμεν τω θεω εν τοις σωζομενοις και εν τοις απολλυμενοις, Vulgata ima *quia Christi bonus odor sumus Deo in his qui salvi fiunt et in his qui pereunt*, a Šarić prevodi: *Jer smo mi Kristov ugodan miris Bogu i među onima, koji se spasavaju, i među onima koji ginu*⁴⁸.

U prvom izdanju Šarić ima fusnotu: (18–31) *Jednostavna i priprosta propovijed apostolova o Propetome nije bila nekima dosta učena i visoka. Oni bi voljeli, da je Apostol imao sjajni i duhoviti jezik svjetske rječitosti. Njima veli Pavao, da im on donosi i pruža ne čovječju mudrost, nego božansku mudrost, koja se dakako ne dokučuje naravnim sjetilima nego prosvjetljenjem Duha Svetoga.*

41 Tako i u trećem i u četvrtom izdanju.

42 Nepromijenjeno i u trećem i u četvrtom izdanju.

43 Od grčkog κυριος imamo u Vulgati *Dominus Iesus*, a Šarić ovdje, čini se, slijedi njemački prijevod Alliolija (vidi gore bilješka 32) *unsers Herrn Jesu Christi = Gospodina (našega Isusa Krista)*. Ostaje nepromijenjeno u trećem i četvrtom izdanju.

44 Nepromijenjeno i u trećem i u četvrtom izdanju.

45 Šarić ovdje prevodi grčki original παντως τινας, Vulgata ima *omnes*. Nepromijenjeno i u trećem i u četvrtom izdanju.

46 Tako u prvom izdanju. Treće i četvrto izdanje imaju malo izmijenjen tekst: *kao što i ja u svemu svima ugađam, ne tražeći svoje koristi nego (korist) mnogih, da se spase.*

47 Grčki pasiv (i Vulgata prevodi pasivom) Šarić prevodi refleksivno/aktivno, što bitno mijenja teološko stajalište: Da li se (sami) spašavamo ili nas netko spašava, ili je to djelo nekoga drugoga? Isti je oblik zadržan i u trećem i u četvrtom izdanju.

48 Nepromijenjeno i u trećem i u četvrtom izdanju.

1.2.18. 1 Sol 2,16: κωλυοντων ημας τοις εθνεσιν λαλησαι ινα σωθωσιν, Vulgata ima *prohibentes nos gentibus loqui ut salvae fiant*, a Šarić prevodi: *Jer nam priječe govoriti narodima, da se spase*⁴⁹.

1.3. σωτηρ

1.3.1. Fil 3,20: ημων γαρ το πολιτευμα εν ουρανοις υπαρχει εξ ου και σωτηρα απεκδεχομεθα κυριον Ιησουν Χριστον, Vulgata ima *nostra autem conversatio in caelis est unde etiam salvatorem expectamus Dominum Iesum Christum*, a Šarić prevodi: *Ali naša je domovina na nebesima, otkuda i Spasitelja očekujemo, Gospodina Isusa Krista*⁵⁰.

2.1. απολυτρωσις

2.1.1. Rim 3,24: δικαιοουμενοι δωρεαν τη αυτου χαριτι δια της απολυτρωσεως της εν Χριστο Ιησου, Vulgata ima *iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem quae est in Christo Iesu*, a Šarić prevodi: *I opravdavaju se zabadava milošću njegovom po otkupu, koji je u Kristu Isusu*⁵¹.

2.1.2. Rim 8,23: ου μονον δε αλλα και αυτοι την απαρχεν του πνευματος εχοντες ημεις και αυτοι εν εαυτοις στεναζομεν υιοθεσιαν απεκδεχομενοι την απολυτρωσιν του σοματος ημων, Vulgata ima *non solum autem illa sed et nos ipsi primitias Spiritus habentes et ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum expectantes redemptionem corporis nostri*, a Šarić prevodi: *A ne samo ono nego i mi sami, koji imamo prvine Duha, i mi sami u sebi uzdišemo čekajući posinjenje, otkupljenje tijela svojega*⁵².

2.1.3. 1 Kor 1,30: εξ αυτου δε υμεις εστε εν Χριστω Ιησου ος εγενηθη σοφια ημιν απο θεου δικαιοσυνη τε και αγιασμος και απολυτρωσις⁵³, Vulgata ima *ex ipso autem vos estis in Christo Iesu qui factus est sapientia nobis a Deo et iustitia et sanctificatio et redemptio*, a Šarić prevodi: *Od njega ste vi u Kristu Isusu, koji nam posta mudrost od Boga i pravda i posvećenje i otkup*⁵⁴.

49 Ovdje Šarić prevodi grčki pasiv σωθωσιν reflektivno/aktivno. Prijevod je nepromijenjen i u trećem i u četvrtom izdanju.

50 U prvom izdanju Šarić ima fusnotu: »Naša domovina« (isp Hebr 13, 14). Treće i četvrto izdanje ostavljaju tekst nepromijenjen.

51 Tako u prvom izdanju. Treće i četvrto izdanje imaju malo izmijenjen tekst: *I opravdavaju se zabadava njegovom milošću po otkupu, koji je u Kristu Isusu*. Treće izdanje ima i komentar ovog retka: *Posvećenje čovjeka dolazi po Milosti, a ne radi njegovih vlastitih zasluga*.

52 U prvom izdanju Šarić slijedi grčki tekst σοματος ημων, a i Vulgata ima isti red riječi: *corporis nostri*, što je onda u trećem i četvrtom izdanju promijenjeno u *svojega tijela*.

53 Ovaj je redak važan jer u njemu imamo važnu Pavlovu teološku terminologiju: δικαιοσυνη, αγιασμος, απολυτρωσις — *pravda, posvećenje, otkupljenje*.

54 Nepromijenjeno i u trećem i u četvrtom izdanju.

3.1. δικαιοσυνη

3.1.1. Rim 1,17: δικαιοσυνη γαρ θεου εν αυτω αποκαλυπτεται εκ πιστεως εις πιστιν, Vulgata ima *iustitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem*, a Šarić prevodi: *Jer se u njemu otkriva pravda Božja iz vjere u vjeru*⁵⁵.

3.1.2. Rim 3,5: ει δε η αδικια ημων θεου δικαιοσυνην συνιστησιν τι ερουμεν, Vulgata ima *si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat quid dicemus*, a Šarić prevodi: *Ako li nepravda naša Božju pravdu rasvjetljuje, što ćemo reći*⁵⁶.

3.1.3. Rim 3,21–22: Νυνι δε χωρις νομου δικαιοσυνη θεου πεφανερωται μαρτυρονη υπο του νομου και των προφητων δικαιοσυνη δε θεου δια πιστεως Ιησου Χριστου εις παντας τους πιστευοντας ου γαρ εστιν διαστολη, Vulgata ima *nun autem sine lege iustitia Dei manifestata est testificata a lege et prophetis iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi super omnes qui credunt non enim est distinctio*, a Šarić prevodi: *A sad se bez zakona očitova pravda Božja, posvjedočena od zakona i proroka; A pravda Božja po vjeri u Isusa Krista za sve li na sve!, koji vjeruju, jer nema razlike*⁵⁷.

3.1.4. Rim 3,25–26: ον προεθετο ο θεος ιλαστηριον δια (της) πιστεως εν τω αυτου αιματι εις ενδειξιν της δικαιοσυνης αυτου δια την παρεσιν των προγεγονοτων αμαρτηματων εν τη ανοχη του θεου προς την ενδειξιν της δικαιοσυνης αυτου εν τω νυν καιρω εις το ειναι αυτον δικαιον και δικαιουντα τον εκ πιστεως Ιησου, Vulgata ima *quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius ad ostensionem iustitiae suae propter remissionem praecedentium delictorum in sustentatione Dei ad ostensionem iustitiae eius in hoc tempore ut sit ipse iustus et iustificans eum qui ex fide est Iesu*, a Šarić prevodi: *Njega Bog izloži kao pomirnu žrtvu po vjeri u krvi njegovoj, da pokaže pravdu svoju. U svojoj dugotrpnosti bio je naime Bog propustio prije počinjene grijeha, da pokaže pravdu svoju u sadanje vrijeme. Tako htjede sam biti pravedan i učiniti pravednim onoga, koji vjeruje u Isusa [Krista]*⁵⁸.

55 U prvom izdanju Šarić ima fusnotu u kojoj ukazuje na starozavjetni tekst Hab 2, 4. Treće i četvrto izdanje imaju izmijenjen red riječi: *Jer se u njemu otkriva Božja pravda...*

56 U prvom izdanju Šarić ima fusnotu: »(5–8) Apostol odstranjuje i drugi još nesporazum. Ako grijesi Židova po Ps 51 /50/ 6 služe na slavu Božju, onda iz toga ne slijedi, da grijeh prolazi bez kazne. Jer inače ne bi mogao Bog na Sudnjem danu kazniti grješnika (5–7), dapače smio bi čovjek činiti zlo, da iz tog izađe dobro (8)«.

Treće i četvrto izdanje imaju malo izmijenjen red riječi: *Ako li naša nepravda rasvjetljuje Božju pravdu, što ćemo reći?*

57 U prvom izdanju Šarić ima fusnotu »(21–26) Put k opravdanju jest vjera u Isusa Krista. On se je svojom smrću na križu predao kao otkup za sve čovječanstvo i tako potpuno zadovoljio božanskoj pravdi i sve izbavio od grijeha i vječne propasti«.

Treće i četvrto izdanje imaju malo izmijenjen tekst: *A sad se bez zakona očituje Božja pravda, posvjedočena od zakona i od proroka; a Božja pravda po vjeri u Isusa Krista za sve (i na sve), koji vjeruju, jer nema razlike.*

58 Tako u prvom Šarićevu izdanju, a treće i četvrto izdanje imaju malo promijenjen red riječi, ali bez promjene smisla teksta: *Njega Bog izloži kao pomirnu žrtvu po vjeri u njegovoj krvi, da pokaže svoju pravdu. U svojoj dugotrpnosti bio je naime Bog propustio prije počinjene grijeha, da pokaže svoju prav-*

3.1.5. Rim 4,3: τι γαρ η γραφη λεγει; επιστευσεν δε Αβρααμ τω θεω και ελογισθη αυτω εις δικαιοσυνην, Vulgata ima *quid enim scriptura dicit credidit Abraham Deo et reputatum est illi ad iustitiam*, a Šarić prevodi: *Jer što kaže Pismo? Vjerovala Abraham Bogu i uračuna mu se u pravdu*⁵⁹.

3.1.6. Rim 4,5–6: τω δε μη εργαζομενω πιστευονται δε επι τον δικαιοσυνην τον ασεβη λογιζεται η πιστις αυτου εις δικαιοσυνην καθαπερ και Δαυιδ λεγει τον μακαριοσμον του ανθρωπου ω ο θεος λογιζεται δικαιοσυνην χωρις εργαων, Vulgata ima *ei vero qui non operatur credenti autem in eum qui iustificat impium reputatur fides eius ad iustitiam sicut et David dicit beatitudinem hominis cui Deus accepto fert iustitiam sine operibus*, a Šarić prevodi: *A onome koji ne radi, a vjeruje u onoga, koji opravdava bezbožnika računa se vjera njegova u pravdu*⁶⁰. Kao što i David veli da je blažen čovjek, kome Bog računa pravdu bez djela:

3.1.7. Rim 4,9: ελογισθη τω Αβρααμ η πιστις εις δικαιοσυνην, Vulgata ima *reputata est Abrahae fides ad iustitiam*, a Šarić prevodi: *da se Abrahamu vjera uračuna u pravdu*⁶¹.

3.1.8. Rim 4,11: και σημειον ελαβεν περιτομης σφραγιδα της δικαιοσυνης της πιστεως της εν τη ακροβυστια εις το ειναι αυτον πατερα παντων των πιστευοντων δι ακροβυστιας εις το λογισθηναι /και/ αυτοις /την/ δικαιοσυνην, Vulgata ima *et signum accepit circumcisionis signaculum iustitiae fidei quae est in praepotio ut sit pater omnium credentium per preputium ut reputetur et illis ad iustitiam*, a Šarić prevodi: *I primi znak obrezanja kao pečat pravde, koju je bio postigao vjerom, kad je još bio neobrezan, da bude otac sviju, koji vjeruju, iako nijesu obrezani, da se i njima uračuna u pravdu*⁶².

3.1.9. Rim 4,13: Ου γαρ δια νομου η επαγγελια τω Αβρααμ η τω σπερματι αυτου το κληρονομον αυτον ειναι κοσμου αλλα δια δικαιοσυνης πιστεως, Vulgata ima *non enim per legem promissio Abrahae aut semini eius ut haeres esset*

du u sadanje vrijeme. Tako htjede sam biti pravedan i učiniti pravednim onoga, koji vjeruje u Isusa (Krista).

59 U svom prvom izdanju Šarić donosi u fusnoti: (1–8) *Abraham je postigao opravdanje vjerom, a ne vanjskim djelima. Kad bi on dobio vanjskim djelima opravdanje kao zasluženu plaću, onda bi se mogao hvaliti svojom zaslugom. Ali po Sv. Pismu udijelio mu je Bog opravdanje po njegovoj vjeri iz milosti, a ne po njegovim djelima (1–5). I David uči, da čovjek može doći do opravdanja samo vjerom i milošću, a ne svojim vlastitim djelovanjem (6–8).*

Šarić nadalje ukazuje na tekst Post 15, 6 / (3) *Isp. 1 Mojs 15, 6: Abram povjerova Jahvi, i on mu to uračuna u pravednost.*

Treće izdanje donosi nepromijenjen tekst prvog izdanja, a u fusnoti nešto izmijenjen ovaj tekst fusnote iz prvog izdanja: (1–8) *Abraham nije bio opravdan po svojim naravnim djelima, nego po vjeri. Da je postigao opravdanje po svojim djelima, s pravom se mogao hvaliti, ali on je primio opravdanje po vjeri obasjanom Milošću. Četvrto izdanje donosi nepromijenjen tekst iz prvog izdanja, a u fusnoti donosi isti komentar kao u trećem izdanju s izuzetkom: ...po vjeri obasjanom milošću.*

60 Treće i četvrto izdanje imaju malo promijenjen tekst: *Tako i David veli...*

61 U prvom izdanju Šarić u fusnoti komentira: (9–12) *Opravdanje ne stoji u obrezanju. Jer je Abraham dobio opravdanje još prije obrezanja.* Tekst prijevoda nepromijenjen u trećem i četvrtom izdanju.

62 Nepromijenjeno i u trećem i u četvrtom izdanju.

mundi sed per iustitiam fidei, a Šarić prevodi: *Jer obećanje, da bude baštinik svijeta, nije dano Abrahamu ili potomstvu njegovu zakonom, nego pravdom iz vjere*⁶³.

3.1.10. Rim 4,22: διο /καί/ ελογισθη αυτω εις δικαιοσυνην, Vulgata ima *ideo et reputatum est illi ad iustitiam*, a Šarić prevodi: *Zato se i uračuna njemu u pravdu*⁶⁴.

3.1.11. Rim 5,17: ει γαρ τω του ενος παραπτωματι ο θανατος εβασιλευσεν δια του ενος πολλω μαλλον οι την περισσειαν της χαριτος και της δωρεας της δικαιοσυνης λαμβανοντες εν ζωη βασιλευσουσιν δια του ενος Ιησου Χριστου, Vulgata ima *si enim in unius delicto mors regnavit per unum multo magis abundantiam gratiae et donatinius et iustitiae accipientes in vita regnabat per unum Iesum Christum*, a Šarić prevodi: *Jer ako je poradi prijestupa jednoga vladala smrt po jednome, mnogo će više oni, koji primaju izobilje milosti i dar pravde, u životu vladati po jednome Isusu Kristu*⁶⁵.

3.1.12. Rim 5,21: και η χαρις εβασιλευση δια δικαιοσυνης εις ζων αιωνιον, Vulgata ima *ita et gratia regnet per iustitiam in vitam aeternam*, a Šarić prevodi: *tako i milost da vlada pravdom za život vječni*⁶⁶.

3.1.13. Rim 6,13: και τα μελη υμων οπλα δικαιοσυνης τω θεω, Vulgata ima *et membra vestra arma iustitiae Deo*, a Šarić prevodi: *i ude svoje Bogu za oružje pravde*⁶⁷.

3.1.14. Rim 6,16: ητοι αμαρτιας εις θανατον η υπακουης εις δικαιοσυνην, Vulgata ima *sive peccati sive oboeditionis ad iustitiam*, a Šarić prevodi: *ili grijeha za smrt ili pokornosti za pravdu*⁶⁸.

3.1.15. Rim 6,18–20: ελευθερωθεντες δε απο της αμαρτιας εδουλωθητε τη δικαιοσυνη. Ανθρωπινον λεγω δια την ασθeneian της σαρκος υμων ωσπερ γαρ παρεστησατε τα μελη υμων δουλα τη ακαθαρσια και τη ανομια εις την ανομιαν ουτως νυν παραστησατε τα μελη υμων δουλα τη δικαιοσυνη εις αγιασμον. οτε γαρ δουλοι ητε της αμαρτιας ελευθεροι ητε τη δικαιοσυνη, Vulgata ima *liberati autem a peccato servi facti estis iustitiae humanum dico propter infirmitatem carnis vestrae sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiae et iniquitati ad iniquitatem ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiae in sanctificationem cum enim servi essetis peccati liberi fuistis iustitiae*, a Šarić prevodi: *A oslobodivši se od grijeha postadoste sluge pravdi. Kao čovjek govorim, poradi vašega tijela. Jer kao što dadoste ude svoje u službu nečistoći i bezakonju na bezakonje, tako sad dajite ude svoje u službu pravdi na posvećenje! Jer kad ste bili sluge grijehu, bili ste slobodni od pravde*⁶⁹.

63 Tekst nepromijenjen i u trećem i u četvrtom izdanju.

64 U trećem i četvrtom izdanju tekst ostao nepromijenjen.

65 Nepromijenjeno u trećem i u četvrtom izdanju.

66 Tako u prvom izdanju. U trećem i četvrtom imamo izmijenjeni red riječi... *da vlada pravdom za vječni život*.

67 Tako u prvom izdanju. U trećem imamo izmijenjen tekst: *svoje ude Bogu za oružje pravde*, a četvrto izdanje ima: *svoje udove Bogu za oružje pravde*.

68 Nepromijenjeno i u trećem i u četvrtom izdanju.

69 Tako u prvom izdanju. Treće izdanje ima u retku 19 izmijenjen red riječi (sadržajno se ništa ne mijenja) *Jer kao što dadoste svoje ude u službu nečistoći... tako sad dajite svoje ude u službu pravdi*

3.1.16. Rim 8,10: εἰ δὲ Χριστὸς ἐν ὑμῖν τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν τὸ δὲ πνεῦμα ζωῆς διὰ δικαιοσύνην, Vulgata ima *si autem Christus in vobis est corpus quidem mortuum est propter peccatum spiritus vero vita propter iustificationem*, a Šarić prevodi: *A ako je Krist u vama, tijelo je mrtvo radi grijeha a duh živi radi pravde*⁷⁰.

3.1.17. Rim 9,30–31: Τὶ οὖν ἐροῦμεν ὅτι ἐθνή τα με διώκοντα δικαιοσύνην κατέλαβεν δικαιοσύνην δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης εἰς νόμον οὐκ ἐφθασεν, Vulgata ima *quid ergo dicemus quod gentes quae non sectabantur iustitiam adprehenderunt iustitiam iustitiam autem quae ex fide Israhel vero sectans legem iustitiae in legem iustitiae non pervenit*, a Šarić prevodi: *Što ćemo dakle reći? Da su neznabošci, koji nijesu išli za pravdom, postigli pravdu, i to pravdu od vjere. A Izrael koji je išao za zakonom pravde, nije dostigao zakona*⁷¹.

3.1.18. Rim 10,3–6⁷²: ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην καὶ τὴν ἰδίαν /δικαιοσύνην/ ζήτουντες στήσαι τὴ δικαιοσύνη τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπεταγῆσαν. τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι. Μωϋσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ /του/ νόμου ὅτι οὐ ποιήσας αὐτὰ ἀνθρώπος ζῆσεται ἐν αὐτοῖς. ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτως λέγει, Vulgata ima *ignorantes enim Dei iustitiam et suam quaerentes statuere iustitiae Dei non sunt subiecti finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti Moses enim scripsit quoniam iustitiam quae ex lege est qui fecerit homo vivet in ea quae autem ex fide est iustitia sic dicit*, a Šarić prevodi: *Jer ne poznavajući pravde Božje i gledajući da svoju pravdu utvrde, ne pokoriše se pravdi Božjoj*⁷³. Jer je Krist svršetak zakona za opravdanje svakomu, koji vjeruje⁷⁴. Jer Mojsije piše za pravdu koja je od zakona: »Tko je čini, živjet će u njoj«⁷⁵. A pravda, koja je od vjere, ovako govori...⁷⁶

na posvećenje. Četvrto izdanje ispušta dio retka 19 (da li kao tiskarsku pogrešku??), tako da hrvatski tekst ne odgovara ni grčkom ni Vulgatinom tekstu i ostaje nerazumljiv: Kao čovjek govorim poradi vašega tijela. Jer kao što dadoste soje udove u službu pravdi na posvećenje. Ostatak retka nedostaje, a slijedi r. 20: Jer kad ste bili sluge grijehu, bili ste slobodni od pravde.

70 Tako u prvom izdanju. Šarić komentira u fusnoti ovaj r. (10) *Poradi istočnoga grijeha tijelo je podvrgnuto smrti, ali duh nosi u sebi vrhunaravni život milosti i stim klicu za život vječne slave, i to poradi opravdanja, što ga je postigao Krist.* Treće i četvrto izdanje imaju nepromijenjen tekst.

71 Nepromijenjeno u trećem i četvrtom izdanju.

72 Pojam δικαιοσύνη imamo ovdje kod Pavla u četiri uzastopna retka, stoga se navode zajedno.

73 Treće i četvrto izdanje imaju malo izmijenjen tekst: *Jer ne poznajući Božje pravde i gledajući da svoju pravdu utvrde, ne pokoriše se Božjoj pravdi.*

74 U trećem izdanju Šarić ima fusnotu: *«Svršetak zakona» t. j. njegovo izvršenje i usavršenje. Četvrto izdanje preuzima ovu fusnotu.* Tekst prijevoda je nepromijenjen.

75 Šarić ovdje u fusnoti navodi Lev 18, 5: (5) *Isp. 3 Mojs 18, 5.* Isto tako komentira retke 5–10: *Već je Mojsije uz opravdanje, što ga je donio zakon, pokazao na opravdanje, što dolazi od vjere. Ova se postiže bez mnoge muke. Ne treba istom Krista dovoditi s neba dolje — jer je on već sišao u utjelovljenju — ili ga izvoditi iz groba — jer je već uskrsnuo. Mora čovjek samo vjerovati činjenicu našega otkupljenja, utjelovljenje i uskrsnuće Kristovo i ovu vjeru priznati.*

76 Treće i četvrto izdanje imaju nepromijenjen tekst.

3.1.19. Rim 10,10: καρδια γαρ πιστευεται εις δικαιοσυνην στοματι δε ομολογεται εις σωτηριαν, Vulgata ima *corde enim creditur ad iustitiam ore autem confessio fit in salutem*, a Šarić prevodi: *Jer se srcem vjeruje za opravdanje, a ustima se priznaje za spasenje*⁷⁷.

3.1.20. Rim 14,17: ου γαρ εστιν η βασιλεια του θεου βρωσις και ποσις αλλα δικαιοσυνη και ειρηνη και χαρα εν πνευματι αγιω, Vulgata ima *non est regnum Dei esca et potus sed iustitia et pax et gaudium in Spiritu Sancto*, a Šarić prevodi: *Jer kraljevstvo Božje nije jelo i piće, nego pravda i mir i radost u Duhu Svetome*⁷⁸.

3.1.21. 1 Kor 1,30: ος εγενηθη σοφια ημιν απο θεου δικαιοσυνη τε και αγιασμος και απολυτρωσις, Vulgata ima *qui factus est sapientia nobis a Deo et iustitia et sanctificatio et redemptio*, a Šarić prevodi: *koji nam posta mudrost od Boga i pravda i posvećenje i otkup*⁷⁹.

3.1.22. 2 Kor 3,9: ει γαρ τη διακονια της κατακρισεως δοξα πολλω μαλλον περισσευει η διακονια της δικαιοσυνης δοξη, Vulgata ima *nam si ministratio damnationis gloria est multo magis abundat ministerium iustitiae in gloria*, a Šarić prevodi: *Jer ako je služba osude slava, mnogo većma izobiluje služba pravde u slavi*⁸⁰.

3.1.23. 2 Kor 5,21: ινα υμεις γενωμεθα δικαιοσυνη θεου εν αυτω, Vulgata ima *ut nos eficeremur iustitia Dei in ipso*, a Šarić prevodi: *da mi postanemo pravda Božja u njemu*⁸¹.

3.1.24. 2 Kor 6,7: εν λογω αληθειας εν δυναμει θεου δια των οπλων της δικαιοσυνης των δεξιων και αριστερων, Vulgata ima *in verbo veritatis in virtute Dei per arma iustitiae a dextris et sinistris*, a Šarić prevodi: *U riječi istine, u sili Božjoj, s oružjem pravde zdesna i slijeva*⁸².

3.1.25. 2 Kor 6,14: Μη γινεσθε ετεροζυγουντες απιστοις τις γαρ μετοχη δικαιοσυνη και ανομια η τις κοινωνια φωτι προς σκοτος, Vulgata ima *nolite iugum ducere cum infidelibus quae autem participatio iustitiae cum iniquitate aut quae societas luci ad tenebras*, a Šarić prevodi: *Ne vucite jaram s nevjernicima! Jer što ima pravda s bezakonjem? Ili kakvu zajednicu ima svijetlo s tamom?*⁸³.

3.1.26. 2 Kor 9,9–10: καθως γεγραπται εσκορπισεν εδωκην τοις πενησιν η δικαιοσυνη αυτου μενει εις τον αιωνα ο δε επιχορηγων σπορον τω σπειροντι και αρτον εις βρωσιν χορηγησει και πληθυνει τον σπορον υμων και αυξησει

77 Tekst nepromijenjen i u trećem i u četvrtom izdanju.

78 Treće i četvrto izdanje imaju malo izmijenjen red riječi: *Jer Božje kraljevstvo nije jelo i piće, nego pravda i mir i radost u Duhu Svetome*.

79 Tekst nepromijenjen i u trećem i u četvrtom izdanju.

80 Nepromijenjeno i u trećem i u četvrtom izdanju.

81 U prvom izdanju Šarić ima fusnotu: (21) *Bog je stavio naše grijeha na bezgriješnoga Spasitelja i tako nas otkupio*. Treće i četvrto izdanje imaju malo izmijenjen red riječi: *da mi postanemo Božja pravda u njemu*.

82 Treće i četvrto izdanje imaju izmijenjen red riječi: *u Božjoj sili...*

83 U trećem i četvrtom izdanju Šarić ima jednu umetnutu rečenicu u ovom retku: *Ne vucite jaram s nevjernicima! Jer što ima pravda s bezakonjem? Ili kakvu zajednicu ima svijetlo s tamom?*

τα γεννηματα της δικαιοσυνης υμων, Vulgata prevodi: *sicut scriptum est dispersit dedit pauperibus iustitia eius manet in aeternum qui autem administrat semen seminanti et panem ad manducandum praestabit et multiplicabit semen vestrum et auget incrementa frugum iustitiae vestrae*, a Šarić prevodi: *Kao što je pisano: »Prosu, dade siromasima, pravda njegova ostaje do vijeka«⁸⁴. A koji dade sjeme sijaču, dat će i kruh za jelo i umnožit će sjeme vaše i dat će da uzrastu plodovi pravde vaše⁸⁵.*

3.1.27. 2 Kor 11,15: ου μηγα ουνει και οι διακονοι αυτου μετασχηματιζονται ως διακονοι δικαιοσυνης, Vulgata ima *non est ergo magnum si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiae*, a Šarić prevodi: *Nije dakle ništa osobito, ako se i sluge njegove pretvaraju kao sluge pravde⁸⁶.*

3.1.28. Gal 2,21: ει γαρ δια νομου δικαιοσυνη αρα Χριστος δωρεαν απεθανεν, Vulgata ima *si enim per legem iustitia ergo Christus gratis mortuus est*, a Šarić prevodi: *Jer ako pravda po zakonu dolazi, to je Krist uzalud umro⁸⁷.*

3.1.29. Gal 3,6: καθως Αβρααμ ειςτευσεν τω θεω και ελογισθη αυτω εις δικαιοσυνην, Vulgata ima *sicut Abraham credidit Deo et reputatum est ei ad iustitiam*, a Šarić prevodi: *Kao što Abraham vjerova Bogu i uračuna mu se u pravdu⁸⁸.*

3.1.30. Gal 3,21: ει γαρ εδοθη νομος ο δυναμενος ζωοποιησαι οντως εκ νομου αν ην η δικαιοσυνη, Vulgata ima *si enim data esset lex quae posset vivificare vere ex lege esset iustitia*, a Šarić prevodi: *Jer kad bi bio dan zakon, tako da bi mogao život dati, zaista bi od zakona bila pravda⁸⁹.*

3.1.31. Gal 5,5: ημεις γαρ πνευματι εκ πιστεως ελπιδα δικαιοσυνης απεκδεχομεθα, Vulgata ima *nos enim spiritu ex fide spem iustitiae expectamus*, a Šarić prevodi: *Jer mi iščekujemo u Duhu iz vjere nadu opravdanja⁹⁰.*

3.1.32. Fil 1,11: πεπληρωμενοι καρπον δικαιοσυνης τον δια Ιησου Χριστου εις δοξαν και επαινον θεου, Vulgata prevodi: *repleti fructu iustitiae per Christum*

84 U fusnoti Šarić komentira: (9) *Isp. Ps 112 /111/, 9. »Prosu«, slika uzeta od sijača; t. j. obilato dade. Treće izdanje ima nešto izmijenjeni red riječi: *Prosu, dade siromasima, njegova pravda, ostaje do vijeka*; u fusnoti treće izdanje komentira: *Bog će umnožiti plodove vaše milostinje*, a četvrto izdanje je jednako trećem.*

85 Šarić komentira u fusnoti u prvom izdanju: (10–14) *Sjeme, što ga baca sijač, nije izgubljeno; on dobiva od toga kruh svagdanji. Tako ni milostinja nije izgubljena darovatelju. Ona mu donosi Božju plaću (10–11) i zahvalnost i molitvu siromaha (12–14). Treće i četvrto izdanje imaju nešto izmijenjen red riječi: *A onaj koji daje sjeme sijaču, dat će i kruh za jelo i umnožit će vaše sjeme i dat će da uzrastu plodovi vaše pravde.**

86 Treće i četvrto izdanje imaju malo izmijenjen red riječi: *Nije dakle ništa osobito, ako se i njegove sluge pretvaraju kao sluge pravde.*

87 Tako prvo izdanje. U trećem i četvrtom izdanju tekst je nepromijenjen, a u fusnoti u trećem izdanju nalazimo komentar: *Apostol naglasuje, da traži opravdanje u milosti, koju otkupljenik dobija Kristovom smrću, a ne u mozaičkom zakonu, koji tu milost ne može dati.* Četvrto izdanje preuzima i fusnotu iz trećeg izdanja.

88 U prvom izdanju Šarić donosi u fusnoti: (6) *Vulgata počinje ovaj redak ovako: *Kao što je pisano: »Abraham vjerova Bogu...« (Sicut scriptum est: »Abraham credidit Deo...«).* Isp. 1 Mojs 15, 6. Šarić ovdje očito citira *Vulgata Clementinu* jer *Weberova* Vulgata nema na početku retka *Sicut scriptum est*. Treće i četvrto izdanje preuzimaju isti prijevod, ali ne preuzimaju ovu fusnotu iz prvog izdanja.*

89 Treće i četvrto izdanje imaju nepromijenjen tekst.

90 Tekst je nepromijenjen i u trećem i u četvrtom izdanju.

Iesum in gloriam et laudem Dei, a Šarić prevodi: *napunjeni plodom pravde po Isusu Kristu na slavu i hvalu Božju*⁹¹.

3.1.33. Fil 3,6: *κατα ζηλος διωκων την εκκλησιαν κατα δικαιοσυνην την εν νομω γενομενος αμειπτος*, Vulgata ima *secundum aemulationem persequens ecclesiam Dei secundum iustitiam quae in lege est conversatus sine querella*, a Šarić prevodi: *Po revnosti progonio sam Crkvu, po pravdi zakonskoj bio sam besprijekoran*⁹².

3.1.34. Fil 3,9: *και ευρεθω εν αυτω μη εχων εμην δικαιοσυνην την εκ νομου αλλα την δια πιστεως Χριστου την εκ θεου δικαιοσυνην επι τη πιστει*, Vulgata ima *et inveniar in illo non habens meam iustitiam quae ex lege est sed illam quae ex fide est Christi quae ex Deo est iustitia in fide*, a Šarić prevodi: *I da se nađem u njemu, nemajući svoje pravde, koja je od zakona, nego onu, koja je po vjeri u Krista, pravdu, koja je od Boga po vjeri*⁹³.

3.2. δικαιος

3.2.1. Rim 1,17: *ο δε δικαιος εκ πιστεως ζησεται*, Vulgata ima *iustus autem ex fide vivit*, a Šarić prevodi: *Pravednik živi od vjere*⁹⁴.

3.2.2. Rim 2,13: *ου γαρ οι ακροαται νομου δικαιοι παρα /τω/ θεω*, Vulgata ima *non enim auditores legis iusti sunt apud Deum*, a Šarić prevodi: *Jer pred Bogom nijesu pravedni oni koji slušaju zakon*⁹⁵.

3.2.3. Rim 3,10: *καθως γεγραπται οτι ουκ εστιν δικαιος ουδε εις*, Vulgata ima *sicut scriptum est quia non est iustus quisquam*, a Šarić prevodi: *Nema pravedna nema nijednoga*⁹⁶.

3.2.4. Rim 3,26: *εις το ειναι αυτον δικαιον και δικαιουντα τον εκ πιστεως Ιησου*, Vulgata ima *ut sit ipse iustus et iustificans eum qui ex fide est Iesu*, a Šarić prevodi: *Tako htjede sam biti pravedan i učiniti pravednim onoga koji vjeruje u Isusa /Krista/*⁹⁷.

3.2.5. Rim 5,7: *μολις γαρ υπερ δικαιου τις αποθαινεται*, Vulgata ima *vix enim pro iusto quis moritur*, a Šarić prevodi: *Jer jedva tko umre za pravednika*⁹⁸.

91 Treće i četvrto izdanje donose nepromijenjen tekst iz prvog izdanja.

92 U trećem i četvrtom izdanju Šarić mijenja red riječi (smisao ostaje isti): *Po revnosti sam progonio Crkvu, po zakonskoj pravdi bio sam besprijekoran*.

93 U trećem i četvrtom izdanju tekst je nepromijenjen, ali Šarić dodaje u fusnoti: *Pravda koja izvire iz Zakona, temelji se na naravnoj snazi i sposobnosti čovjeka*.

94 Treće i četvrto izdanje preuzimaju isti tekst koji je citat iz starozavjetne knjige Hab 2, 4.

95 Nepromijenjeno i u trećem i u četvrtom izdanju.

96 Tekst nepromijenjen i u trećem i u četvrtom izdanju. U prvom izdanju Šarić donosi niz citata iz Starog zavjeta: (10) *Isp. Ps 14 (13), 1–3; 5, 10; 140 (139), 4, 10, 7; Iz 59, 7. 8; Ps 36(35), 2*.

97 Šarić u zagradi dodaje /Krista/, što nalazimo u nekim grčkim rukopisima. Vulgata ima samo *Iesu*. Treće i četvrto izdanje preuzimaju isti tekst.

98 Nepromijenjeno i u trećem i u četvrtom izdanju.

3.2.6. Rim 5,19: δια της υπακοης του ενος δικαιοι κατασταθησονται οι πολλοι, Vulgata ima *sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitae*, a Šarić prevodi: *tako će i pokornošću jednoga mnogi postati pravednici*⁹⁹.

3.2.7. Rim 7,12: ωστε ο μεν νομος αγιος και η εντολη αγα και δικαια και αγαθη, Vulgata ima *itaque lex quidem sancta et mandatum sanctum et iustum et bonum*, a Šarić prevodi: *Tako je dakle zakon svet, i zapovijed sveta i pravedna i dobra*¹⁰⁰.

3.2.8. Gal 3,11: ο δικαιος εκ πιστεως ζησεται, Vulgata ima *quia iustus ex fide vivet*, a Šarić prevodi: *pravednik živi od vjere*¹⁰¹.

3.2.9. Fil 1,7: καθως εστιν δικαιον εμοι τουτο φρονειν υπερ παντων υμων, Vulgata ima *sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis*, a Šarić prevodi: *Kao što je pravedno, da ja ovo mislim za sve vas*¹⁰².

3.2.10. Fil 4,8: Το λοιπον αδελφοι οσα εστιν αλεθη οσα σεμνα οσα δικαια, Vulgata ima *de cetero fratres quaecumque sunt vera quaecumque pudica quaecumque iusta*, a Šarić prevodi: *Uostalom braćo, što je god istinito, što je časno, što je pravedno*¹⁰³.

3.3. δικαιοω

3.3.1. Rim 2,13: αλλ οι ποιηται νομου δικαιοθησονται, Vulgata ima *sed factores legis iustificabuntur*, a Šarić prevodi: *nego oni će se proglasiti pravedni koji vrše zakon*¹⁰⁴.

3.3.2. Rim 3,4: καθως γεγραπται οπως αν δικαιοθης εν τοις λογοις σου, Vulgata ima *scriptum est ut iustificeris in sermonibus tuis*, a Šarić prevodi: *Kao što je pisano: »Da se opravdaš u svojim riječima«*¹⁰⁵.

3.3.3. Rim 3,20: διοτι εξ εργων νομου ου δικαιοθησεται πασα σαρχ ενωπιον αυτου δια γαρ νομου επιγνωσις αμαρτιας, Vulgata ima *quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo per legem enim cognitio peccati*, a Šarić prevodi: *Jer se djelima zakona ne će opravdati nijedan čovjek pred njim, jer po zakonu dolazi poznanje grijeha*¹⁰⁶.

99 Tekst je nepromijenjen i u trećem i u četvrtom izdanju.

100 Treće i četvrto izdanje ostavljaju nepromijenjen tekst iz prvog izdanja.

101 Citat iz Hab 2, 4. Tekst nepromijenjen i u trećem i u četvrtom izdanju.

102 Prvo izdanje je prijevod prema grčkom tekstu (Vulgata odgovara grčkom), ali u trećem i četvrtom izdanju tekst je izmijenjen i više nije vjeran originalu: *ja ovo mislim za sve*.

103 Tekst nepromijenjen i u trećem i u četvrtom izdanju.

104 Treće i četvrto izdanje imaju malo izmijenjen tekst: *nego će se oni proglasiti pravedni, koji vrše zakon*. Formulacija nije najspretnija jer grčki tekst, a i Vulgatin, ne govore o *proglašenju pravednim*, nego opravdanje slijedi automatski izvršavanjem Zakona.

105 Tekst je citat iz Ps 51, 6. Šarić prevodi aktivno, a grčki tekst i Vulgata imaju pasivni oblik. Treće i četvrto Šarićevo izdanje ostavljaju nepromijenjen tekst.

106 Treće i četvrto izdanje imaju nepromijenjen tekst s tim što donose u fusnoti (treće izdanje) odnosno endnoti (četvrto izdanje): *Zakon doista odvrća čovjeka od grijeha, ali ga ne čini sam po sebi*

3.3.4. Rim 3,24: δικαιουμενοι δωρεαν τη αυτου χαριτι, Vulgata ima *iustificati gratis per gratiam ipsius*, a Šarić prevodi: *i opravdavaju se zabadava milošću njegovom*¹⁰⁷.

3.3.5. Rim 3,26: εις το ειναι αυτον δικαιον και δικαιουντα τον εκ πιστεωσ Ιησου¹⁰⁸.

3.3.6. Rim 3,28: λογιζομεθα γαρ δικαιουσθαι πιστει ανθρωπον χωρις εργων νομου, Vulgata ima *arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis*, a Šarić prevodi: *Jer sudimo, da se čovjek opravdava vjerom bez djela zakona*¹⁰⁹.

3.3.7. Rim 3,30: ειπερ εις ο θεοσος δικαιωσει περιτομην εκ πιστεωσ και ακροβυστιαν δια της πιστεωσ, Vulgata ima *quoniam quidem unus Deus qui iustificabit circumcisionem ex fide et praeputium per fidem*, a Šarić prevodi: *Jer je samo jedan Bog, koji opravdava obrezane iz vjere i neobrezane po vjeri*¹¹⁰.

3.3.8. Rim 4,2: ει γαρ Αβρααμ εξ εργων εδικαιωθη εχει καυχημα αλλ ου προη θεον, Vulgata ima *si enim Abraham ex operibus iustificatus est habet gloriam sed non apud Deum*, a Šarić prevodi: *Jer ako se je Abraham opravdao djelima, može se hvaliti, ali ne pred Bogom*¹¹¹.

3.3.9. Rim 4,5: πιστευοντι δε επι τον δικαιουντα¹¹².

3.3.10. Rim 5,1: δικαιωθεντες ουν εκ πιστεωσ ειρηνην εχομεν Vulgata ima *iustificati igitur ex fide pacem habeamus*, a Šarić prevodi: *opravdani dakle vjerom imamo mir*¹¹³.

3.3.11. Rim 5, 9: πολλω ουν μαλλον δικαιωθεντες¹¹⁴.

svetim, niti ga svojom moći spašava. Sam zakon bez vjere — govoreći u vrhunaravnom smislu — samo je mrtvo slovo.

107 Ovak je redak već spomenut gore (vidi bilješku 51) jer sadrži 2 Pavlova soteriološka pojma. Treće i četvrto izdanje imaju neizmijenjen tekst.

108 I ovaj je redak već spomenut gore, usp. bilješka 97.

109 U fusnoti u prvom izdanju Šarić donosi komentar: (28) *Kad Pavao svuda, gdje se radi o opravdanju, ističe najprije potrebu vjere, to on čini stoga, jer je »vjera početak spasenja, temelj i korijen svemu opravdanju. Bez vjere nije moguće dopasti se Bogu i doći do njegova posinjenja« (Tridentski sabor, sjednica 6, gl. 7). Starozavjetna djela zakona ne mogu ništa učiniti, da se postigne opravdanje. I kad Pavao veli, da se čovjek opravdava »vjerom bez djela zakona«, onda on stiče ustaje proti krivome shvaćanju Židova, koji su vjerovali, da se čovjek spasava savjesnim vršenjem mozajičkog zakona i zato da bi i kršćani, ako se hoće spasiti, morali izvršivati mozajički zakon. Nasuprot izjavljuje Apostol, da se kršćani ne opravdavaju izvršivanjem starozavjetnih zakonskih propisa, nego svojom vjerom u Isusa Krista, po kome su svi ljudi otkupljeni. Da Pavao ne zabacuje dobrih djela u smislu kršćanstva, dokazuju u svim njegovim poslanicama njegove mnogobrojne opomene na ljubav k bližnjemu i na savjesno vršenje kršćanskih dužnosti.*

110 Tekst nepromijenjen u trećem i u četvrtom izdanju.

111 Treće i četvrto izdanje imaju nepromijenjen tekst.

112 Ovak je redak spomenut već prije (v. bilješku 60 gore) jer u njemu nalazimo dva Pavlova soteriološka izraza δικαιουντα ... δικαιουσθη.

113 U prvom izdanju Šarić u fusnoti donosi: *Gl. 5. (1) »Imamo mir«; Vulgata: »imajmo mir« (»pacem habeamus«); treće i četvrto izdanje preuzimaju isti tekst, ali bez fusnote.*

114 Redak već naveden, vidi gore bilješka 30.

3.3.12. Rim 6,7: ο γαρ αποθανων δεδικαιωται απο της αμαρτιας, Vulgata ima *qui enim mortuus est iustificatus est a peccato*, a Šarić prevodi: *Jer koji umrije, oslobodi se od grijeha*¹¹⁵.

3.3.13. Rim 8,30: ους δε προωρισεν τουτους και εκαλεσεν και ους εκαλεσεν τουτους και εδικαιωσεν ους δε εδικαιωσεν τουτους και εδοξασεν, Vulgata ima *quos autem praedestinavit hos et vocavit et quos vocavit hos et iustificavit quos autem iustificavit illos et glorificavit*, a Šarić prevodi: *A koje predodredi, one i pozva; a koje pozva, one i opravda; a koje opravda one i proslavi*¹¹⁶.

3.3.14. Rim 8,33: τις εγκαλεσει κατα εκλεκτων θεου θεος ο δικαιων, Vulgata ima *quis accusabit adversus electos Dei Deus qui iustificat*, a Šarić prevodi: *Tko će optužiti izabrane Božje? Bog je koji opravdava*¹¹⁷.

3.3.15. 1 Kor 4,4: ουδεν γαρ εμαυτω συνοιδα αλλ ουκ εν τουτω δεδικαιωμαι ο δε ανακρινων με κυριος εστιν, Vulgata ima *nihil enim mihi conscius sum sed non in hoc iustificatus sum qui autem iudicat me Dominus est*, a Šarić prevodi: *Jer ničemu nijesam svijestan, no u tom nijesam opravdan; a koji mene sudi Gospodin je*¹¹⁸.

3.3.16. 1 Kor 6,11: αλλα εδικαιωθητε εν τω ονοματι του κυριου Ιησου Χριστου, Vulgata ima *sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi*, a Šarić prevodi: *ali se opravdaste u imenu Gospodina našega Isusa Krista*¹¹⁹.

3.3.17. Gal 2,16–17: ειδοτες δε οτι ου δικαιοται ανθρωπος εξ εργων νομου εαν μη δια πιστεως Ιησου Χριστου και ημεις εις Χριστον Ιησουν επιστευσαμεν ινα δικαιοθωμεν εκ πιστεως Χριστου και ουκ εξ εργων νομου οτι εξ εργων νομου ου δικαιοθησεται τασα σαρξ ει δε ζητουντες δικαιοθηναι εν Χριστω ευρεθημεν και αυτοι αμαρτωλοι αρα Χριστος αμαρτιας διακονος μη γενοιτο, Vulgata ima *scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus legis nisi per fidem Iesu Christi et nos in Christo Iesu credidimus ut iustificemur ex fide Christi et non ex operibus legis propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro quod si quaerentes iustificari in Christo inventi sumus et ipsi peccatores numquid Christus peccati minister est absit*, a Šarić prevodi: *A jer znamo, da se čovjek ne opravdava djelima zakona, nego samo vjerom u Isusa Krista, i mi vjerasmo u Krista Isusa, da se opravdamo vjerom u Krista, a ne djelima zakona, jer se djelima zakona ne će opravdati nijedan čovjek*.

115 Šarić prevodi aktivno/refleksivno; grčki tekst a i Vulgata imaju pasiv. Treće i četvrto izdanje preuzimaju isti tekst i ostavljaju ga nepromijenjena.

116 Treće i četvrto izdanje imaju nepromijenjen tekst.

117 U prvom izdanju Šarić donosi bilješku: (33–34) *Ova dva retka mogla bi se istaknuti ovako: »Tko će optužiti izabrane Božje? Zar Bog, koji ih opravdava...«* Treće i četvrto izdanje malo mijenjaju tekst i naglašavaju akuzativ: *Bog ih opravdava*.

118 U trećem i četvrtom izdanju Šarić ima izmijenjen tekst: *Jer ničega nijesam svijestan, no u tom nijesam opravdan; a Gospodin je, koji mene sudi*. U trećem izdanju u fusnoti nalazimo komentar: *Samo Bog može suditi, koji vidi i najskrovitije osječuje i misli svakoga čovjeka*. Četvrto izdanje preuzima istu fusnotu.

119 Treće i četvrto izdanje preuzimaju isti tekst.

Ako li se mi, koji tražimo da se opravdamo u Kristu, nadosmo i sami grješnici, je li tad počem Krist grijehu sluga? Bože sačuvaj!¹²⁰

3.3.18. Gal 3,8: προιδουσα δε η γραφη οτι εκ πιστεως δικαιοι τα εθνη ο θεος, Vulgata ima *providens autem scriptura quia ex fide iustificat gentes Deus*, a Šarić prevodi: *A jer je Pismo predvidjelo, da Bog po vjeri opravdava neznabošce*¹²¹.

3.3.19. Gal 3,11: οτι δε εν νομω ουδεις δικαιουται παρα τω θεω δηλων, Vulgata ima *quoniam autem in lege nemo iustificatur apud Deum manifestum est*, a Šarić prevodi: *A da se zakonom nitko ne opravdava kod Boga, očito je*¹²².

3.3.20. Gal 3,24: ωστε ο νομος παιδαγωγος ημων γεγονεν εις Χριστον ινα εκ πιστεως δικαιωθωμεν, Vulgata ima *itaque lex pedagogus noster fuit in Christo ut ex fide iustificemur*, a Šarić prevodi: *Tako je zakon bio čuvar naš do Krista, da se vjerom opravdamo*¹²³.

3.3.21. Gal 5,4: καταργηθητε απο Χριστου οιτινες εν νομω δικαιουσθε της χαριτος εξεπεσατε, Vulgata ima *evacuati estis a Christo qui in lege iustificamini a gratia excidistis*, a Šarić prevodi: *Rastavljeni ste od Krista, koji hoćete zakonom da se opravdate, izgubiste milost*¹²⁴.

3.4. δικαιομα

3.4.1. Rim 1,32: οιτινες το δικαιομα του θεου επιγνωτης, Vulgata ima *qui cum iustitiam Dei cognovissent*, a Šarić prevodi: *Oni istina znadu odredbu Božju*¹²⁵.

3.4.2. Rim 2,26: εαν ουν η ακροβυστια τα δικαιοματα του νομου φυλασση, Vulgata ima *si igitur praeputium iustitias legis custodiat*, a Šarić prevodi: *Ako dakle neobrezanik vrši propise zakona*¹²⁶.

3.4.3. Rim 5,16: το δε χαρισμα εκ πολλων παραπτωμων εις δικαιομα, Vulgata ima *gratia autem ex multis delictis in iustificationem*, a Šarić prevodi: *a dar od mnogih prijestupa vodi k opravdanju*¹²⁷.

120 U ova dva retka izraz se pojavljuje ukupno četiri puta, stoga su uzeti zajedno. Treće i četvrto Šarićevo izdanje imaju malo izmijenjen tekst u r. 17: *...je li tad po čemu Krist sluga grijehu?*

121 U prvom izdanju za ovaj dio retka Šarić komentira u fusnoti: *»Pismo« je ovdje personificirano (poosobljeno). Duh Sveti koji govori preko Pisma (1 Mojs 12, 3; isp. 18, 18).* Treće i četvrto izdanje preuzimaju nepromijenjen tekst prvog izdanja.

122 Drugi dio ovog retka već je donesen gore (usp. bilješka 101). Treće i četvrto izdanje preuzimaju nepromijenjen tekst prvog izdanja.

123 Šarić prevodi refleksivno/aktivno grčki pasiv. I Vulgata ima pasiv. Treće i četvrto izdanje imaju malo promijenjen red riječi: *Tako je zakon bio naš čuvar...*

124 Treće i četvrto izdanje preuzimaju nepromijenjen tekst.

125 U prvom izdanju Šarić donosi u fusnoti: (32) *Vulgata ima: »I predma su oni bili upoznali pravdu Božju... — Qui cum iustitiam Dei cognovissent*, treće i četvrto izdanje preuzimaju nepromijenjen tekst, ali bez bilješke.

126 Tekst nepromijenjen i u trećem i u četvrtom izdanju.

127 I u trećem i u četvrtom izdanju nepromijenjen tekst.

3.4.4. Rim 5,18: ουτως και δι ενος δικαιωματος εις παντας ανθρωπους εις δικαιωσιν ζωης, Vulgata ima *sic et per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitae*, a Šarić prevodi: *tako i po pravdi jednoga dođe na sve ljude opravdanje života*¹²⁸.

3.4.5. Rim 8,4: ινα το δικαιωμα του νομου πληρωθη εν ημιν, Vulgata ima *iustificatio legis impleteretur in nobis*, a Šarić prevodi: *Da se pravda zakona ispuni u nama*¹²⁹.

3.5. δικαιως¹³⁰

3.5.1. 1 Kor 15,34: εκνηψατε δικαιως και μη αμαρτανετε, Vulgata ima *evigilate iuste et nolite peccare*, a Šarić prevodi: *otrijeznite se kako treba i ne grijешite*¹³¹.

3.5.2. 1 Sol 2,10: υμεις μαρτυρες και ο θεος ως οσιως και διακιως και απεμπτως υμιν τοις πιστευουσιν εγενθημεν, Vulgata ima *vos testes estis et Deus quam sanctae et iuste et sine querella vobis qui credidistis fuimus*, a Šarić prevodi: *Vi ste svjedoci, i Bog, kao smo se sveto, pravedno i besprijeckorno vladali prema vama, koji vjerujete*¹³².

3.6. δικαιωσις

3.6.1. Rim 4,25: ος παρεδοθη δια τα παραπτωματα ημων και ηγερθη δια την δικαιωσιν ημων, Vulgata ima *qui traditus est propter delicta nostra et resurrexit propter iustificationem nostram*, a Šarić prevodi: *Koji je predan radi grijeha naših i uskrsnuo radi opravdanja našega*¹³³.

Rim 5,18: ουτως και δι ενος δικαιωματος εις παντας ανθρωπους εις δικαιωσιν ζωης¹³⁴.

128 Nepromijenjen tekst u trećem i u četvrtom izdanju.

129 Treće i četvrto izdanje preuzimaju nepromijenjen tekst.

130 Ovaj je pojam iz istog semantičkog polja, ali nije u Pavlovoj soteriološkoj terminologiji. Donosimo prema Konkordanciji dva mjesta gdje se pojavljuje.

131 U prvom izdanju Šarić donosi u fusnoti: (34) »Otrijeznite se kako treba« t. j. ozbiljno, pravo (δικαιως). Vulgata ima »justi« (sic!), pravednici, u apostrofi (u nagovoru). Treće i četvrto izdanje preuzimaju nepromijenjen tekst.

132 U prvom izdanju Šarić donosi bilješku: (10) »Sveto« izriče pravo ponašanje prema Bogu, »pravedno« prema ljudima, »besprijeckorno« izriče i jedno i drugo. — »Koji vjerujete«; Vulgata: »koji vjerovaste« (»qui credidistis«). Treće i četvrto izdanje ostavljaju tekst nepromijenjen.

133 U prvom izdanju Šarić donosi fusnotu: (25) Naše se opravdanje i spasenje osniva na uskrsnuću Kristovu. Treće i četvrto izdanje imaju malo izmijenjen red riječi: koji je predan radi naših grijeha i koji je uskrsnuo radi našega opravdanja.

134 Ovaj je redak već spomenut ranije (vidi bilješka 128 gore) jer su u njemu dva izraza iz Pavlove soteriologije.

Zaključak

U svom prijevodu Novoga zavjeta, ovdje konkretno Pavlovih poslanica, Šarić uzima kao polaznu točku grčki tekst, ali se koristi i Vulgatom te nekim suvremenim prijevodima. Analizirajući neke pojmove iz Pavlove soteriologije, iz tri semantička polja, vidjeli smo sljedeće:

1. Grčki termin σωτηρια, što ga Vulgata prevodi sa *salus*, nalazimo prema Konkordanciji 14x, a Šarić ga prevodi s terminom *spasenje*, izuzevši u jednom slučaju gdje imamo *spasonosno pokajanje*.

Grčki pojam σωζω, što ga Vulgata prevodi pasivno već prema kontekstu *salvus/salvi ero/erimus*, nalazimo ukupno 18x, a Šarić ga prevodi izrazom *spasiti se*, odnosno *biti spašen*. Grčki tekst ovaj izraz uglavnom donosi u pasivnoj formi.

Grčki pojam σωτηρ, u Vugati *Salvator*, pojavljuje se kod Pavla samo jednom, a Šarić ga prevodi sa *Spasitelj*.

2. Grčki izraz απολυτρωσις, što ga Vulgata prevodi s *redemptio*, nalazimo kod Pavla svega 3x, a Šarić ga prevodi s *otkup*, odnosno *otkupljenje*.

3. U Pavlovu soteriološkom rječniku najčešće se pojavljuje izraz δικαιοσυνη, (ukupno 44x). Vulgata ga prevodi s *iustitia*, a Šarić uglavnom s *pravda*, odnosno u nekoliko slučajeva *opravdanje*.

Termin δικαιος nalazimo ukupno 10x; Vulgata ga prevodi s *iustus*, a Šarić već prema kontekstu: *pravednik, pravedan, pravedno*.

Termin δικαιοω susrećemo ukupno 25x; Vulgata ga prevodi s *iustificare*, a Šarić ovisno o kontekstu s *proglasiti pravednim, opravdati se, opravdati, opravdavati, biti opravdan*.

Termin δικαιοηα nalazimo 5x; Vulgata ga prevodi s *iustitia*, a Šarić s *odredba, propis, opravdanje*.

Termin δικαιοως susrećemo 2x. Vulgata ga prevodi s *iuste*, a Šarić prema kontekstu: *biti trijezan, odnosno vladati se pravedno*.

Konačno termin δικαιοσις nalazimo 2x. Vulgata ga prevodi s *iustificatio*, a Šarić s *opravdanje*.

EINIGE BEGRIFFE DER PAULUSSOTERIOLOGIE IN DER ÜBERSETZUNG DES NEUEN TESTAMENTES VON JOHANN EVANGELIST ŠARIĆ

Karlo VIŠATICKI

Zusammenfassung

Ivan Evandelist Šarić (Johann Evangelist Šarić) war der Erzbischof von Sarajevo und als solcher hat er unter anderem auch die Heilige Schrift übersetzt, zuerst das Alte und dann auch das Neue Testament. Bei den Übersetzungsarbeiten geht er auf das griechische Original zurück, gebraucht die Übersetzung der Vulgata, aber wie es ausschaut, auch manche zeitgenössische Übersetzungen aus dem deutschsprachigen Raum.

Der Autor analysiert in diesem Beitrag auswahlweise ein paar Begriffe aus dem soteriologischen Sprachgebrauch bei Paulus aufgrund seiner 7 echten Briefe. Auf die deuteropaulinischen Briefe und die anderen Teile des Neuen Testamentes wird nicht eingegangen.

Es geht um drei semantische Felder: σωτηρια, απολυτρωσις und δικαιοσυνη. Es wird eine Übersicht der Stellen gegeben, wo die einzelnen Begriffe vorkommen, dann die Übersetzung wie es die Vulgata bringt und schliesslich die Šarićeigene Übersetzung. Am häufigsten gebraucht Paulus den Begriff δικαιοσυνη (laut Autor insgesamt 44 Mal), und Šarić übersetzt es als Gerechtigkeit, Rechtfertigung. Den Begriff απολυτρωσις gebraucht Paulus nur dreimal (bei Šarić übersetzt mit Erlösung) und den Begriff Σωτηρ (bei Šarić übersetzt mit Heiland) nur einmal.

